

Taikus judėjimas už gyvosios gamtos išsaugojimą VšĮ „Girių inspekcija“

Kodas 306625563, Didlaukio g. 42-8, LT-08330 Vilnius, tel. +370 679 34089, el. paštas giriuinspekcija@gmail.com
LT487189900010700257

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai (per TAIS ir el. paštu);
Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai;
Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai;
Valstybinei miškų tarnybai;
Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos;
Aplinkos apsaugos agentūrai;
Valstybinei atominės energetikos saugos inspekcijai;
Radiacinės saugos centrui;
Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai;
Visagino savivaldybės administracijai.

PASTABOS IR PASIŪLYMAI

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VISAGINO LAISVOSIOS EKONOMINĖS ZONOS ĮSTATYMO PROJEKTO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO DĖL ŠIO ĮSTATYMO PROJEKTO PATEIKIMO SEIMUI PROJEKTO

2026 m. rugpjūčio 4 d. Nr. GI-2026-08-04-02

TAIS reg. Nr. 26-10280 ir Nr. 26-10281

Vilnius

VšĮ „Girių inspekcija“, vykdanči viešojo intereso gynimo veiklą gyvosios gamtos, biologinės įvairovės ir miškų apsaugos srityse, susipažino su:

Lietuvos Respublikos Visagino laisvosios ekonominės zonos įstatymo projektu Nr. 26-10280 (TAIS nuoroda: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/13507aa085cc11f19be4e4d226bee2f8>);

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Visagino laisvosios ekonominės zonos įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektu Nr. 26-10281 (TAIS nuoroda: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/ab1c7eb085cc11f19be4e4d226bee2f8>).

Kadangi abu projektai sudaro vieną teisėkūros paketą ir vieną neatskiriamą sprendimų seką: įstatymu siūloma įsteigti Visagino LEZ, o Vyriausybės nutarimu – šiam projektui pritarti ir pateikti jį Seimui, VšĮ „Girių inspekcija“ teikia vienas bendras pastabas ir pasiūlymus dėl abiejų projektų.

Pagrindinė pozicija. Nepritariame teisėkūros paketo teikimui Vyriausybei ir Seimui esamos apimties, kol nėra pateikti patikrinami teritorijos, miškų, buveinių, specialiųjų žemės naudojimo sąlygų, poveikio aplinkai, alternatyvų ir finansinio pagrįstumo duomenys. Aiškinamajame rašte numatyta 223,6833 ha LEZ, kurios teritorijoje esantis 144,7113 ha miško plotas, siekiant „išnaudoti visą“ LEZ teritoriją, turėtų būti paverstas kitomis naudmenomis. Tai yra iki 64,7 procento visos planuojamos LEZ teritorijos. Kartu projekte nepateikta, kokie konkretūs medynai, kokio amžiaus ir būklės būtų prarasti, kur tiksliai yra 144,7113 ha ribos, kokia jų ekologinė vertė ir kodėl LEZ negali būti formuojama jau urbanizuotose bei medynu neapaugusiose teritorijose.

1. Projektas pateiktas be esminių teritorijos ir miškų duomenų

Istatymo projekte nurodomas tik bendras 223,6833 ha zonos plotas, o galutines LEZ ribas pavedama nustatyti Vyriausybei vėliau. Aiškinamajame rašte išvardyti šeši valstybinės žemės sklypai, tačiau nepateiktas tikslus LEZ ribų GIS poligonas, miško žemės poligonas, miško taksacinių sklypų sąrašas, kvartalai, miško grupės, medynų rūšinė sudėtis, amžius, skalsumas, tūris, gamtinės brandos požymiai ir numatomų pašalinti medžių inventORIZACIJA.

Didžiausias numatytas sklypas – 212,4183 ha valstybinės žemės sklypas Grikiniškės g. 2, Karlų k., unikalus Nr. 4400-2110-7279, kadastro Nr. 4535:0003:7. Būtent šio sklypo dalyje aiškinamajame rašte nurodomas 144,7113 ha miško plotas ir branduolinės energetikos objektų sanitarinės apsaugos zonos. Vis dėlto nepateikta nei miško plotų schema, nei paaiškinimas, kuriuose taksaciniuose sklypuose ir kokiuose medynuose planuojamas miško žemės pavertimas.

Viešuose Geoportal duomenyse dalies teritorijos medynų amžius nerodomas, todėl vien vieša peržiūra neleidžia nustatyti, kokie medynai būtų prarasti. Šią spragą privalo užpildyti projekto rengėjas, gaudamas oficialius Valstybinės miškų tarnybos Miškų valstybės kadastro išrašus ir pateikdamas juos visuomenei kartu su projektu.

2. Nepatikrintos inventorizuotos prioritetinės EB svarbos buveinės ir Drūkšių ežero ekologinė aplinka

Viešame Geoportal EB svarbos natūralių buveinių sluoksnyje Drūkšių ežero pakrantėje žemės sklypo, kurio unikalus Nr. 4400-2110-7279, ribose matomi **91E0 tipo inventorizuoti Aliuvinių miškų plotai. Tai prioritetinė EB svarbos natūrali buveinė.** Atsižvelgiant į Lietuvos pareigas užtikrinti pakankamą EB svarbos buveinių apsaugą ir Europos Komisijos Lietuvai iškeltas pažeidimo procedūras **INFR(2018)2059 dėl „Natura 2000“ tinklo nepakankamumo ir INFR(2020)2371 dėl apsaugos tikslų nustatymo trūkumų**, jos faktinis buvimas ir būklė turi būti patikrinti prieš priimant teritoriją negrįžtamai keičiančius sprendimus. Be tikslaus LEZ, miško žemės ir plėtros etapų GIS sugretinimo negalima patikimai nustatyti, ar planuojami sprendiniai tikrai patenka į šias buveines, jas fragmentuoja, keičia vandens režimą ar kitaip veikia jų struktūrą ir funkcijas.

Aiškinamajame rašte nėra nei EB svarbos buveinių, nei saugomų rūšių, nei ekologinių jungčių, nei Drūkšių ežero pakrantės gamtinių vertybių analizės. Taip pat nepateikta Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos išvada. Prašome VSTT neapsiriboti informacinių sistemų duomenų ar teritorijų ribų administraciniu sugretinimu, bet organizuoti kompetentingų buveinių specialistų atliekamą patikrą vietoje ir nustatyti, ar žemės sklypo, kurio unikalus Nr. 4400-2110-7279, ribose Geoportal EB svarbos natūralių buveinių sluoksnyje pažymėti inventorizuoti 91E0 Aliuvinių miškų plotai faktiškai išlikę, ar jie atitinka šio buveinės tipo diagnostinius požymius, kokios yra jų tikslios ribos, plotas, struktūra, funkcijos ir apsaugos būklė. Prašome pateikti motyvuotą rašytinę išvadą, aiškiai patvirtinančią buveinės buvimą ir jos ribas arba, jeigu būtų nustatyta, kad buveinė neišlikusi ar anksčiau inventorizuota netiksliai, nurodančią tai pagrindžiančius naujos lauko patikros duomenis, taikytą metodiką, patikros datą, specialistus ir kartografinę medžiagą. Iki tokios patikros ir motyvuotos išvados pateikimo inventorizuota 91E0 buveinė negali būti laikoma neegzistuojančia ar neaktualia planuojant LEZ

teritoriją. Aplinkybė, kad dalis teritorijos yra buvusios atominės elektrinės aptarnavimo ar pramoninėje aplinkoje, savaime nepanaikina pakrantės, miško, savaiminių želdinių ir buveinių ekologinės vertės. Priešingai, žaliosios teritorijos tarp pramoninių objektų ir Drūkšių ežero gali atlikti buferinę, vandens apsaugos, mikroklimato, ekologinių ryšių ir taršos sulaikymo funkciją, todėl jų pašalinimas turi būti vertinamas atskirai ir remiantis tyrimais.

3. Specialiosios žemės naudojimo sąlygos nėra išanalizuotos

Vieši duomenys rodo, kad sklypas, kurio unikalus Nr. 4400-2110-7279, patenka į Drūkšių ežero paviršinio vandens telkinio apsaugos zoną ir į branduolinės energetikos objektų sanitarinės apsaugos zonas. Sklypai, kurių unikalūs Nr. 4400-6295-3172, 4400-6287-1044 ir 4400-6269-7769 patenka į požeminio vandens vandenviečių apsaugos zoną. Aiškinamajame rašte aptartos tik dvi branduolinės energetikos objektų sanitarinės apsaugos zonos, tačiau nepateikta jų tiksli erdvinė aprėptis, konkrečios planuojamos veiklos, reikalingi pritarimai ir atitikties išvada. Paviršinio vandens ir požeminio vandens apsaugos zonos apskritai neaptartos.

Šios apsaugos zonos savaime nenustato bendro draudimo pakeisti pagrindinę žemės naudojimo paskirtį ar miško žemę paversti kitomis naudmenomis. Tačiau jos nustato esminius veiklos, statybos, taršos, nuotekų, cheminių medžiagų, atliekų tvarkymo ir pakrantės naudojimo ribojimus. Todėl išvada, kad visi sklypai yra tinkami LEZ steigimui, negali būti daroma vien pagal esamą paskirtį ir bendrojo plano sprendinius.

Branduolinės energetikos objektų sanitarinės apsaugos zonoje kita, su branduolinės energetikos objektu nesusijusi veikla galima tik gavus nustatytus licencijų turėtojų ir Radiacinės saugos centro pritarimus, o licencijos turėtojo pritarimui reikalingas Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos sutikimas. Be to, draudžiama planuoti teritorijas rekreacijai, gyvenamosios, viešbučių, kultūros, švietimo, poilsio, gydymo, sporto ir dalies kitų paskirčių objektams, išskyrus siauras įstatyme numatytas išimtis. Projekte nėra pateikta, kokių rūšių 9–20 įmonių veikla numatoma ir ar ji realiai suderinama su šiomis sąlygomis.

Paviršinio vandens telkinio apsaugos zonoje taikomi statybos, šlaitų, pakrantės prieinamumo, transporto ir kiti ribojimai. Požeminio vandens vandenviečių apsaugos zonose ribojamos pavojingos cheminės medžiagos, atliekų tvarkymas, naftos produktų saugyklos, nuotekų įrenginiai ir kitos veiklos, tačiau konkretūs ribojimai priklauso nuo vandenvietės grupės, juostos ir sektoriaus. Projekto medžiagoje nepateikta, kokioms juostoms ir sektoriams priskiriamos konkrečios sklypų dalys.

Prašome pateikti visų specialiųjų žemės naudojimo sąlygų GIS sluoksnių sugretinimą su kiekvienu LEZ sklypu ir planuojamu plėtros etapu, nurodyti kiekvienos zonos plotą sklype, taikomus ribojimus, planuojamas veiklas ir gautus kompetentingų institucijų pritarimus. Kol tai nepadaryta, teiginys, kad pirmasis 38 ha branduolys neturi kliūčių greitam įveiklinimui, yra nepagrįstas.

4. Poveikio aplinkai ir alternatyvų vertinimas nepateiktas

Projekto medžiagoje nepateikta atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo išvada, poveikio aplinkai vertinimas, strateginio pasekmių aplinkai vertinimo dokumentai ar „Natura 2000“ reikšmingumo vertinimas. Aiškinamajame rašte net nurodoma, kad neigiamų projekto pasekmių nenumatoma, nors tame pačiame dokumente planuojamas 144,7113 ha miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis, infrastruktūros plėtra ir iki 20 įmonių veikla.

Poveikio vertinimo pareigos gali priklausyti nuo konkrečių teritorijų planavimo dokumentų, infrastruktūros ir būsimų ūkinių veiklų, tačiau teisėkūros paketas jau dabar priima strateginį sprendimą dėl vietos, bendro ploto, valstybei svarbaus projekto statuso ir prielaidų išmiškinti didžiąją teritorijos dalį. Todėl iki projekto priėmimo turi būti aiškiai atsakyta, kokios SPAV, PAV atrankos, PAV ir buveinių vertinimo procedūros buvo ar bus taikomos ir kodėl jos neatliktos prieš pasirenkant teritoriją.

Alternatyvų analizė turi apimti ne tik skirtingus teritorijos vystymo etapus, bet ir mažesnę LEZ plotą, miško žemės išėmimą iš LEZ ribų, jau užstatytų ar apleistų pramoninių plotų panaudojimą, 38 ha arba kito medynų neapaugusio branduolio vystymą be automatinės tolesnės plėtros į mišką, taip pat nulinę alternatyvą.

5. Neaiškus pirmojo 38 ha etapo turinys ir „riboto masto išmiškinimas“

Aiškinamajame rašte nurodoma, kad pirmiausia būtų formuojamas apie 38 ha pirminis LEZ branduolys, kuriame miško žemės plotai esą minimalūs arba galėtų būti tvarkomi taikant „riboto masto išmiškinimą“. Nepateikta šio 38 ha ploto riba, miško hektarų skaičius, medynų inventurizacija, planuojamų 10–15 ha sklypų schema, kelių ir inžinerinių tinklų trasos ar kriterijai, kada ir kokiomis sąlygomis būtų pereinama prie vėlesnių plėtros etapų.

Formuluotė „riboto masto išmiškinimas“ nėra pakankamas teisinis ar aplinkosauginis pagrindimas. Kiekvienas miško žemės plotas turi būti nurodytas hektarais ir koordinatėmis, o jo praradimas pagrįstas būtinybe, proporcingumu ir mažiausiai žalingos alternatyvos pasirinkimu.

6. Neįvertintos savaiminės želdinių teritorijos ir faktinė žalioji danga

Viešuose ortofotografiniuose vaizduose sklypuose unikalūs Nr. 4400-6287-1044, 4400-6269-7769 ir 4400-6295-3172 matyti žalios, vietomis medžiais ir krūmais apaugusios teritorijos. Dalis jų Miškų kadastrė gali būti nepažymėtos kaip miškas ar savaiminukai. Tačiau formalus neįregistravimas nereiškia, kad želdiniai neegzistuoja ar neturi ekologinės vertės.

Siekiant apsaugoti galimai saugotinus želdinius šiose teritorijose, prašome atlikti faktinę visų sklypų želdinių inventurizaciją, nustatyti medžių ir krūmų rūšis, amžių, skersmenį, būklę, savaiminės kilmės plotus, buveinių požymius ir ryšį su Drūkšių ežero pakrantės ekosistemomis. Vertinant LEZ poveikį turi būti skaičiuojama ne tik registruota miško žemė, bet ir visa faktiškai prarandama žalioji danga.

7. Finansinė ir antikorupcinė rizika

Preliminarus valstybės biudžeto poreikis nurodomas 21 178 685,55 Eur, iš jų 2 593 578 Eur – kompensacijai už miško žemės pavertimą kitomis naudmenomis. Tačiau nepateikta kompensacijos skaičiavimo lentelė, vertinti miško plotai, medynų charakteristikos, taikyti koeficientai, atkuriamo miško vieta ar įrodymas, kad suma apskaičiuota būtent visam 144,7113 ha plotui.

Aiškinamajame rašte teigiama, kad projekto antikorupcinis vertinimas atliktas ir korupcijos pasireiškimo tikimybė labai maža, tačiau kartu nurodyta, kad projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta. Toks formalus teiginys neatsako į esmines rizikas: 99 metų valstybinės žemės nuomą be aukciono, miško žemės statuso panaikinimą, dideles valstybės investicijas, būsimų investuotojų ir veiklų neapibrėžtumą, galimą kompensacijos apskaičiavimo nepagrįstumą ir teritorijos tinkamumo ribojimus.

Prašome Specialiųjų tyrimų tarnybos atlikti tikslinį antikorupcinį vertinimą, apimančią teritorijos parinkimo procesą, galimybių studijos rengėjus ir užsakovus, alternatyvas, žemės nuomos sąlygas, tiesioginius ir netiesioginius naudos gavėjus, kompensacijos už miško žemę apskaičiavimą, infrastruktūros finansavimą, būsimų investuotojų atrankos skaidrumą ir sprendimo galutinę LEZ ribą nustatyti vėlesniu Vyriausybės nutarimu rizikas.

8. Kompetentingų institucijų išvados

Derinimo lydraščio adresatų sąrašė STT nenurodyta, o projekto rengėjai apsiribojo savo pačių teiginiu apie mažą korupcijos riziką. Taip pat nepateiktos VMT, VSTT, AAA, VATESI ir Radiacinės saugos centro specialistų išvados, nors jų kompetencija tiesiogiai susijusi su planuojamu miško žemės pavertimu, buveinėmis, poveikio aplinkai procedūromis, branduoline ir radiacine sauga.

Prašome prieš teikiant projektą Vyriausybei gauti ir viešai paskelbti:

- VMT išvadą dėl miško žemės ribų ir medynų;
- VSTT išvadą, pagrįstą lauko patikra, dėl žemės sklype, kurio unikalus Nr. 4400-2110-7279, inventorizuotų 91E0 Aliuvinių miškų ir kitų EB svarbos natūralių buveinių faktinio buvimo, tikslų ribų, būklės, hidrologinių ryšių, išsaugojimo poreikio ir galimo planuojamos LEZ poveikio. VSTT išvadoje turi būti aiškiai nurodyta, ar inventorizacijos duomenys patvirtinami, tikslinami ar paneigiami, ir pateiktas tokio sprendimo faktinis bei metodinis pagrindimas.
- AAA išvadą dėl PAV ir SPAV procedūrų; VATESI, Radiacinės saugos centro ir branduolinės energetikos objekto licencijų turėtojų išvadas dėl numatomos veiklos galimumo; atsakingos institucijos išvadą dėl paviršinio ir požeminio vandens apsaugos.

9. Reikalavimai ir pasiūlymai

1. Nepritarti projektų paketui esamos apimties ir jo neteikti Vyriausybei bei Seimui, kol nepašalinti šiame rašte nurodyti trūkumai.
2. Pateikti tikslų visos 223,6833 ha LEZ teritorijos, 144,7113 ha miško žemės ir pirmojo 38 ha plėtros etapo GIS poligoną bei koordinacių sąrašą.
3. Pateikti kiekvieno miško taksacinio sklypo kvartalą, sklypo numerį, plotą, miško grupę, vyraujančią rūšį, amžių, skalsumą, tūrį, būklę ir numatomų kirsti medžių inventorizaciją.
4. Pavesti Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai organizuoti kompetentingų buveinių specialistų atliekamą lauko patikrą ir nustatyti, ar žemės sklypo, kurio unikalus Nr. 4400-2110-7279, ribose inventorizuoti 91E0 Aliuvinių miškų ir kiti EB svarbos natūralių buveinių plotai faktiškai išlikę ir atitinka atitinkamų buveinių tipų diagnostinius požymius; patikslinti jų ribas, plotą, struktūrą, funkcijas, apsaugos būklę, hidrologinius ryšius ir galimą planuojamos veiklos poveikį. Viešai pateikti motyvuotą VSTT išvadą ir patikros kartografinę medžiagą tiek buveinių buvimą patvirtinus, tiek jų nepatvirtinus. Jeigu buveinė nebūtų patvirtinta, išvadoje turi būti nurodyta patikros data, specialistai, naudota metodika, faktiniai duomenys ir konkretūs požymiai, kuriais remiantis ankstesnės inventorizacijos rezultatai paneigiami arba tikslinami. Iki šios procedūros užbaigimo inventorizuoti buveinių plotai turi būti vertinami taikant atsargumo principą ir negali būti įtraukiami į išmiškinamą ar užstatomą teritoriją.
5. Pateikti visų specialiųjų žemės naudojimo sąlygų erdvinį sugretinimą su sklypais ir plėtros etapais, įskaitant Drūkšių ežero paviršinio vandens apsaugos zoną, požeminio vandens vandenviečių apsaugos zonas ir branduolinės energetikos objektų sanitarines apsaugos zonas.
6. Nurodyti konkrečias LEZ numatomas ūkines veiklas ir pateikti VATESI, Radiacinės saugos centro, licencijų turėtojų bei kitų privalomų institucijų pritarimus arba paaiškinti jų gavimo etapą.
7. Pateikti informaciją apie SPAV, PAV atrankos, PAV ir „Natura 2000“ reikšmingumo vertinimo procedūras; jeigu jos neatliktos, pagrįsti kodėl ir neatlikti negrįžtamų sprendimų iki jų atlikimo.
8. Atlikti alternatyvų analizę, prioritetą teikiant jau urbanizuotoms, apleistoms pramoninėms ir medynų neapaugusioms teritorijoms, o 144,7113 ha miško žemę išimti iš LEZ ribų tiek, kiek jos užėmimas nėra neišvengiamai būtinas.
9. Pateikti faktinę visų sklypų želdinių ir savaiminių medžių inventorizaciją, neapsiribojant Miškų kadastrę registruota miško žeme.
10. Pateikti 2 593 578 Eur kompensacijos už miško žemės pavertimą skaičiavimą, įskaitant plotus, koeficientus, medynų vertes ir kompensacinių priemonių vietą.
11. Prašyti STT atlikti tikslinį antikorpacinį vertinimą ir viešai paskelbti jo išvadą.

12. Kol nurodyti duomenys, vertinimai ir išvados nepateikti, nevykdyti miško žemės statuso keitimo, kirtimo, teritorijos paruošimo ar kitų negrįžtamų veiksmų.

Išvada. Projektas nėra pakankamai parengtas aplinkosauginiu, teritoriniu, branduolinės ir radiacinės saugos, vandens apsaugos bei antikorupciniu požiūriais. Negalima pritarti 144,7113 ha miško žemės pavertimui kitomis naudmenomis, kai nežinoma, kokie medynai būtų prarasti, nepatikrintos inventorizuotos prioritetinės buveinės, neįvertintos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, nepateiktos PAV ir alternatyvų procedūros, o valstybės biudžeto kompensacija nepagrįsta skaičiavimais. LEZ plėtra gali būti svarstoma tik tiek, kiek ji nukreipiama į jau urbanizuotus ir mažesnės gamtinės vertės plotus, išsaugant mišką, Drūkšių ežero pakrantės ekologinę aplinką ir laikantis visų saugos bei vandens apsaugos reikalavimų.

Pažymime, kad šios pastabos teikiamos įgyvendinant visuomenės teisę dalyvauti priimant sprendimus aplinkosaugos klausimais. Orhuso konvencijos 8 straipsnyje numatyta, kad rengiant vykdomojo pobūdžio teisės aktus ir bendrojo pobūdžio privalomuosius norminius aktus, galinčius turėti reikšmingą poveikį aplinkai, turi būti skatinamas veiksmingas visuomenės dalyvavimas ir, kiek įmanoma, atsižvelgiama į jo rezultatus. Mūsų veikla taip pat atitinka Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 31³⁵ straipsnyje įtvirtintą visuomenės dalyvavimo viešojo intereso klausimais sampratą, o aplinka šiame straipsnyje aiškiai priskiriama viešojo intereso klausimams.

Pagarbiai,

VšĮ „Girių inspekcija“ vadovas Mindaugas Docaitis
